

Öz

Fiziksel bir mekân olarak konut, barınma ihtiyacının ötesinde psikolojik, sosyal ve kültürel anlamlar taşıyan bir olgudur. Konut güvenliğinin, konforun ve bireyselliğin bir sembolü olarak kullanıcının yaşamında önemli görevler üstlenir. Günümüzde değişen ve çeşitlenen yaşam biçimlerinin etkisiyle konutta aranan özellikler, konut kullanım normları ve konuta yüklenen anlam değişmiştir. Kullanıcılardaki konutta sahip olunmaya çalışılan ayrıcalıklı ve özel olma duygusu; konutla paylaşılan değerleri ve konuttaki yaşam biçiminin gerçek anlamını tüketir/sorgulatur hale getirmiştir. Bu doğrultuda çalışma, toplumsal yapı ve yaşam biçimindeki değişimlerin etkisiyle, bunların bir yansıması olan konutun anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki izler üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında Trabzon ilinde yaşayan 50 yaş ve üstü 20 konut kullanıcısı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Konutun anlamını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan görüşmelerde kullanıcıların sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen verilerin içerik analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda niteliksel veri analizi yöntemi yardımıyla, elde edilen tüm veriler kodlanarak, temalar oluşturulmuştur. Ardından evin anlamı ve tariflenmesiyle ilgili sorulara verilen yanıtlardan elde edilen veriler de Maxqda programı yardımıyla analiz edilerek öne çıkan kavram ve temalar belirlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi ile belirlenen temalar, Maxqda programı aracılığıyla oluşturulan kavram haritalarında öne çıkan kavramlarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda; kişisel, sosyal ve fiziksel özelliklerle ilişkili olarak konuta yüklenen anlamda bazı değişiklikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konut, Konutun Anlamı, Bellek, Çocukluk, Maxqda.

Bellekteki İzler Üzerinden Konutun Değişen Anlamı

The Changing Meaning of House through Traces in Memory

^{1b} Ümran Sofuoğlu Demirbaş
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon, Türkiye
^{2b} Tülay Zorlu
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon, Türkiye

Basvuru tarihi/Received: 07.02.2024, Revize tarihi/ Revised: 24.10.2024 , Kabul tarihi/Final Acceptance: 25.11.2024

Extended Abstract

Housing, as a physical space, is a phenomenon that carries psychological, social and cultural meanings beyond the need for shelter. The home plays an important role in the life of the user as a symbol of security, comfort and individuality. Today, with the influence of changing and diversifying lifestyles, the features sought in housing, housing usage norms and the meaning attributed to housing have changed. The feeling of privilege and specialness that users try to have with the housing; it has made us question the values shared with the home and the true meaning of the lifestyle in the home.

In this regard, the study aims to reveal the effects of changes in social structure and lifestyles on the meaning of the home, which is a reflection of these effects, through the traces in the memory of the users. The unique aspect of the study is that the relationship between changing lifestyles and housing is examined through the traces left in the memories of the users by the meanings they attach to the home they lived in during their childhood and to today's home.

The study is based on the assumptions that housing carries different meanings beyond meeting the shelter needs of its users and that users carry traces of the homes they lived in in the past in their memories; answers were sought to the questions of which features of the homes they lived in during their childhood left a mark on their memories, which place in their childhood homes is most remembered in their memories, what meanings the childhood home has in the memory of its users, and what meanings the home they live in today means to its users.

Within the scope of the study, in-depth interviews were conducted with 20 residential users, 10 women and 10 men, aged 50 and over, living in Trabzon. While determining the sample, it was taken into account that there were users aged 50 and above in order to evaluate the difference between the past and the present and to retain the experiences in memory, and to select both male and female users in order to evaluate whether there was a gender-related difference. Content analysis of the data obtained from the answers given by the users to the questions during the interviews was conducted to reveal the meaning of the home. In this context, with the help of the qualitative data analysis method, all the data obtained were coded and themes were created. Then, the data obtained from the answers to the questions about the meaning and description of the home were analyzed with the help of the Maxqda program and the prominent concepts and themes were determined. The themes determined by the content analysis of the data obtained from the interviews were evaluated comparatively with the prominent concepts in the concept maps created through the Maxqda program.

When the results of the study were revealed, it was seen that the place that was remembered in the childhood home narratives had no effect. The meaning of childhood home carries themes such as "home", "past/memories" and components related to personal and social characteristics. However, the meaning of the currently used home carries themes such as "peace", "comfort", "meaningless" and components related to personal, social and physical characteristics. While memories, social, emotional and psychological parameters stand out in narratives about the past, it is seen that comfort-related parameters come to the fore in today's home. These results indicate a shift in the residents' expectations from the home they own. When users are asked whether they want to live again in the home they lived in during their childhood, the majority of them state that they do not want to live. This means; even though users long for the days they know they will never experience again, they do not want to give up the comfort conditions they currently have. When users describe both their childhood home and their current home, they carry the common meanings of peace, happiness and sharing. Residents tend to emphasize the semantic value of the homes by expressing certain emotional states while describing or interpreting any home. In general terms, it is concluded that the meaning of the home has undergone certain changes over time due to the influence of evolving lifestyles.

Keywords: House, Meaning of Housing, Memory, Childhood, Maxqda

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Nasıl Atf Yapılır: Sofuoğlu Demirbaş Ü, Zorlu T. Bellekteki İzler Üzerinden Konutun Değişen Anlamı. Tasarım Kuram 2024;20(43):315–333.

1. Giriş

Konutlar, sadece insanların barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik basit birer fiziksel mekân olmanın ötesinde güvenliğin, konforun ve bireyselliğin bir sembolü olarak kullanıcının yaşamında önemli bir yer tutar. Konutlar yüklendikleri işlevlerin yanı sıra kullanıcıları için psiko-sosyal ve anlamsal boyutlar da içerir. Konutun, kullanıcısının kimliğini yansıtan özel bir parçası olduğu, mekânsal anlam ve mekân ruhu doğrudan insan yaşamını yansıttığı için duygusal ve bağlayıcı boyutunun çok güçlü olduğu vurgulanmaktadır (Altman, 1993).

Konutlar, buldukları bölgenin ve toplumun kültürü, yaşam biçimi, refah düzeyi, insan ilişkileri gibi birçok konuda önemli bilgiler aktarır (Akyol Altun, 2008; Zorlu, 2004). Yaşam biçiminin önemli göstergelerinden biri olan konut; bütün işlevleriyle sosyal bir rol de üstlenerek, toplumsal yaşamda bir kimlik ve statü aracı olarak kabul görmektedir (Ayata, 2003; Maxwell, 2004). Bu bağlamda konutlar, günümüzde piyasadaki diğer metalar arasında, bireyin kimliğini teşhir edebileceği, sosyal statüsünü sergileyebileceği, toplumsal ve ekonomik gücünü ortaya koyabileceği en önemli araçlardan biri haline gelmiştir (Bali, 2002; Öncü, 1999). Günümüzde konutun bir barınma nesnesi olmasının yanı sıra bir prestij, bir meta, bir tüketim, bir yatırım, bir kültürel aidiyet nesnesi olması sebebiyle, konut olgusunun çok boyutluluğuna dikkat çekilmektedir (Cengizkan, 2009). Konutlar, kullanıcısının yaşam biçimini yansıtan önemli bir kimlik ögesi, temsil ettikleri ve kullanıcıya sunduklarıyla bir statü göstergesi ve aynı zamanda insanın en iyi algıladığı ve anlamlar yüklediği mekânlardır (Blakely ve Snyder, 2003; Butler, 1995). İnsanlar, kendilerini sadece davranış veya sözle değil aynı zamanda sahip olduklarıyla ve fiziksel çevreleri aracılığıyla da tanımlamaktadır (Şenyapılı, 2003; Tanyeli, 2004). Bu anlamda konut ve yakın çevresi her zaman kullanıcının kendi kişisel, sosyal, kültürel özelliklerini ve

kimliğini ortaya koyabildiği bir yer olma özelliğindedir. Kullanıcı evi aracılığı ile hem kendini ifade etmekte hem de evi sayesinde toplumdaki konumunu belirleyerek bu yolla çevresiyle ilişkiler kurmaktadır (Goffman, 1959). Özellikle 1990'lı yıllardan sonra tüketim kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte konut, bir tüketim nesnesi haline gelmiştir (Harvey, 1973). Tüketim kültürünün topluma yansımalarına paralel olarak konutun gösterilebilirliğinin, sahibi için yeni bir statü göstergesi olduğu vurgulanmaktadır.

Kullanıcılar, süreçte gelişen teknolojiyle kitle iletişim araçları sayesinde ihtiyaçlarına göre arzuladığı konuta ulaşabilmektedir. P.F. Lazarsfeld ve H. Herzog'un öncülleri olduğu kullanımlar ve doyumlar teorisi ile açıklanan bu durumla kullanıcılar medya aracılığıyla idealize edilen konut ve yaşam biçimlerine itilmektedir. Bu doğrultuda birçok araştırmacı da küreselleşme ve tüketim olgularının aracılığıyla yeni yaşam biçimlerinin üretilmesinin, konutu kullanım normlarını ve konut tercihlerini etkilediğini vurgulamaktadır. Küreselleşme ve tüketim kültürünün etkisiyle; yaşam biçimlerinin değişmesi, beklentilerin farklılaşması, insanın gereksinme ve önceliklerinin ve fiziksel çevreden beklentilerin değişmesi konutun hem fiziksel özelliklerinde hem de anlamsal boyutunda değişikliklere neden olmuştur (Ayata, 2003; Öncü, 1999). Kısaca, tüketim kültürünün etkisi ile konutla kurulan bağ ve ona yüklenen anlamlar da değişmektedir (Bali, 2002; Maxwell, 2004).

Konut ve konutun kullanımı, sosyo-kültürel ve geçici beklentileri yansıtmaktadır. Aile kompozisyonu, bağları, değerleri ve faaliyetleri zamanla değiştikçe konutun değeri, anlamı ve kullanımı da değişir (Chokor, 1993). Konutun, zamanla yaşadığı değişimler iki farklı yolla ifade edilmektedir. Biri, kullanıcıların konutlarını kendi yaşam döngülerindeki süreç boyunca fikir ve değerlerindeki değişimler, diğeri ise, konutun kullanıcılarını ve yerleşimini etkileyen sosyal ve ailesel içerikteki

değişimlerdir (Dovey, 1985). Sonuç olarak, insanın ve çevresinin zamanla yaşadığı değişime dikkat çekilerek, kullanıcının da konutunu bu çerçevede değiştirdiği belirtilmektedir.

İnsanların konutlarında yaşamaya başladıktan sonra mekânı kendi fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına göre şekillendirmesi, bu mekânda zaman geçirip anılar biriktirmesi ile bir sığınak olan yapı kabuğu zaman içinde bir eve hatta duygusal sığınak olarak görülebilecek olan yuvaya dönüşür. Bu bağlamda Bachelard (1969), zaman-mekân sıkışmasını tanımlarken, konutun bellek için çok önemli bir mekân olduğunu belirtmektedir. “Düş görmeyi ve hayal etmeyi o mekânda öğrenmişizdir.” diyerek konutu; kullanıcısının düşüncelerini, düşlerini ve anılarını en iyi ifade etme aracı olarak tanımlamaktadır. Konutun anlamı bireysel ya da toplumsal belleğimizde yer etmiş olan imgeler, çağrışım ve etkilenmelerle ortaya çıkmaktadır (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012). Bu anlam ve imgelerin değişimi, yalnızca konutun temel işlevlerinin belirlediği anlam ve normların (kültürel belirleyiciler) değil, aynı zamanda yapı kültürü, toplumun ve ailenin refah düzeyi ve yaşam standartları gibi önemli etkenlerin de değiştiği anlamını taşımaktadır (Çıktış ve Ek, 2009).

Değişen yaşam dinamiklerinin etkisiyle fiziksel çevreden beklentiler ve konuta yüklenen anlamlar da değişmektedir. Bu değişimin bir sonucu olarak, günümüzde konut, sadece barınma ihtiyacını karşılayan bir mekân olmanın ötesinde kişilerin yaşam tarzlarını belirleyen, toplumsal ilişkilerini düzenleyen bir araç ya da ekonomik bir getiri aracı olma özelliklerini barındıran bir olgu haline gelmiştir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, değişen dinamikler/değişen yaşam biçimleri çerçevesinde küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan tüketim olgusunun/kültürünün toplumsal yapı, yaşam biçimi ve onun bir yansıması olarak evin anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki izler

üzerinden ortaya koymaktır. Bu kapsamda çalışmanın özgün yönü, değişen yaşam biçimleri ile konut ilişkisini kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları konut ile günümüz konutuna yükledikleri anlamların belleklerinde bıraktığı izler aracılığı ile irdeleniyor olmasıdır. Bu araştırma, konutun sadece fiziksel bir mekân olmanın ötesinde, duygusal, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla nasıl anlam kazandığının anlaşılmasına destek olacak niteliktedir. Ayrıca, toplumsal değişimlerin ve bireylerin yaşam tarzlarının konut algısını nasıl şekillendirdiğini ortaya koyarak, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bellek mekân ilişkisinin incelenmesi, konut araştırmaları ve tasarımında, bireylerin yaşam deneyimlerini ve sosyal dinamiklerini yansıtan daha anlamlı mekânlar oluşturmak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Aynı zamanda, geniş ölçekte ya da farklı yaş gruplarıyla evin anlamının değerlendirilebileceği konu ile ilgili farklı çalışmalar için bir ön çalışma olarak görülmektedir.

2. Konut Ve Ev Kavramları Üzerine

Konut sözlükte; “İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken, ikametgâh.” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Konutun, mimar tarafından planlanan, tasarlanan bir nesne iken özel kimliği olmadığını ancak kullanıcılar yerleşip burada yaşamaya başladıktan sonra kimlik kazanarak eve dönüştüğü belirtilmektedir. Konut; nesnel, resmi, soğuk, uzak, mantıksal ve bilimsel bir anlam taşıırken, ev ise öznel, özel, sıcak, yakın ve duygusal bir anlam taşımaktadır (Tümer, 2001). Başka bir tanımlamada konut, hane halkı için tanımlı ve sınırlı fiziksel mekân, eylemlere imkân vererek korunma ve barınak işlevi taşıyan, psikolojik, sosyo-demografik, siyasi ve ekonomik faktörler gibi birçok bileşenden oluşmaktadır (Lawrence, 1987). Ev kavramının ise yaşanılan mekânın fiziksel özelliklerinden çok yaşantısal deneyimi anlatmak için kullanılan bir kavram olduğunu, bu anlamda deneyimin fiziksel ve mekânsal yanından çok kişisel yanının

vurgulandığı ifade edilmektedir. Konut kavramı ise daha total ve genel anlamlara işaret etmekte, eve kıyasla yaşanan mekânın fiziksel ve sosyal yanları daha çok vurgulanmaktadır (Göregenli, 2003).

Ev orada yaşayan aile için koruyucu bir kabuk olurken, temelde aile kimliğinin en etkili şekilde temsil ve sembolize edildiği, korunduğu sosyo-fiziksel bir alandır. Dolayısıyla, insanın tüm mekânsal hareketleri, yolculukları, ekonomik faaliyetleri ve sosyal alışverişleri ve etkileşimleri için ev, hem bir dönüş noktası hem de aile veya hanehalkı grubu için bir sığınak veya varoluş merkezidir (Chokor, 1993). Ev, çok boyutlu doğasını yansıtan geniş bir yelpazede farklı imgeler ve kavramlar çağrıştırırken, evin anlam ve kullanımları, konut gibi, anlaşılması zor olmakla kalmaz, aynı zamanda kişiden kişiye, aynı toplumdaki sosyal gruplar arasında, kültürler arasında ve zaman içinde değişir (Lawrence, 1993).

Bir mekân olarak konut; iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Aynı zamanda hem ait olduğu kültür ya da etnik grubun karakteristik özelliklerini, yaşam biçimini, çevresel tercihlerini, davranış kurallarını, imgelerini, mekân ve zaman taksonomilerini yansıtırken, hem de kullanıcının özüyle ilgili imgelerinin, kendini kanıtlama ve donanımı ile kullanıcının kişiliğinin ve ayrıcalığının göstergesidir (Gür, 2000). İnsan yaşamının her anına tanıklık eden konut kavramı, kullanıcıların ait olduğu toplumla ilgili bilgileri de içinde barındırır.

İnsanın fiziksel bir strüktür, bir kabuk olarak konutla kurduğu etkileşim süreciyle konutun anlamı değişmektedir. Konut, insanla kurduğu bu anlamlı etkileşimle eve dönüşmektedir. Ev, evin kullanıcısı ve konut arasındaki dinamik etkileşimlerin bütünüdür. Kültürel bir bileşke olan ev; fiziksel süreçler, mekân, zamanın transaksiyonel olarak tamamıdır (Altman, 1993). Başka bir tanımlamada ev kavramı geçmiş deneyimlerin, anıların, düşünce ve hayallerin günümüze olan yansımaları olarak ifade edilmektedir

(Bachelard, 1969). Benzer bir bakış açısıyla, ev kavramına psikolojik olarak yaklaşılmakta ve ev kavramının düşünce yoluyla görülen, yaşanan ve yapılan bütün evlerin tümünün anlamını içerdiği savunulmaktadır (Harries, 1993). Mekânın Poetikası kitabının “Kuş Yuvası” adlı bölümünde kuşların bedenlerini kullanarak sert malzemeleri şekillendirerek yuvalarını kendilerine uygun bir biçimde biçimlendirmelerinden bahsedilmektedir (Bachelard, 1969). İnsanlar da konutlarında yaşamaya başladıktan sonra mekânı kendi fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına göre biçimlendirmeleri, bu mekânda geçirilen zamanla anılar biriktirmeleri ile bir sığınak olan mekân zaman içinde bir eve, dahası duygusal bir sığınak diye nitelendirilebilecek olan bir yuvaya dönüşmektedir.

Mimarlık, bireyin dünyayla olan etkileşimini şekillendiren önemli bir araçtır. Mekânlar, yalnızca fiziksel alanlar değil; aynı zamanda insanların duygularını, anılarını ve deneyimlerini barındıran canlı varlıklardır. Mimarlık, insanlara anlamlı ve yaşanabilir alanlar sunarak, onların kimliklerini ve toplumsal ilişkilerini pekiştirmelerine olanak tanımaktadır (Pallasmaa, 2011). Bireyin “dünyada olmak” deneyimini gerçekleştirdiği ilk mekân evidir. Evin bir his olduğunu belirten Pallasmaa, 2018’de Peter Zumthor’la gerçekleştirdiği görüşmede çocukluk evindeki anıları üzerinden “mental home” kavramına değinerek, evin sadece fiziksel bir alan değil zihinsel bir kavram, aynı zamanda bir kimlik ve bellek kaynağı olduğunu belirtmektedir. Çocukluk evindeki erken deneyimler, bireyin duygusal ve zihinsel yapısını etkilemektedir; bu durum ileriki yaşlarda da yapılan seçimlere ve kişiliğe yansımaktadır (URL-1). Arketipsel bir ev hissi, güven, aidiyet ve kimlik gibi duygularla bağlantılıdır. Bireyin eviyle kurduğu ilişkiyle mekânsal hafıza oluşmaktadır. Bu ilişki kendi içerisinde, tek bir kavramla değil, birçok soyut kavramla ifade edilebilmektedir. Ev, bireyin yaşamında bir bağ kurma yeri olarak işlev görür; mekândaki deneyim,

bireyin geçmişi, anıları ve geleceği ile ilişkilidir. Evin sunduğu bütünlük ve düzen, bireyin kendisini ifade etmesine ve yaşadığı yeri anlamlandırmasına yardımcı olur (Özak ve Gökmen, 2019). Bu doğrultuda evin anlamı; tanımlı sınırlarıyla, bölgesel olarak bulunduğu yerle ve çevresiyle kurulan psikolojik bağ, bireysel özellikler ile etkileşimleri içeren sosyal ve kültürel birikimlerle referans noktası haline gelen bir yer olarak tanımlanmaktadır (Hayward, 1975).

Martin Heidegger (1977), “ikamet etmek” anlamını içeren inşa etmenin iki tamamlayıcı boyutunu vurgulamaktadır. Bu boyutlar yetiştirmek ve bina inşa etmektir. Mekânın hem fiziksel hem de duygusal olarak beslenmesini içermektedir. İkamet alanı olarak ev de hem mimari tasarımın bir ürünü hem de bakım ve ikamet süreçlerinin sonucudur. Ev, içinde yaşayan bireylerin hayatının ötesinde anıları somutlaştırarak, geçmiş ve gelecekle bağlantı kurmaktadır. Bellek beden aracılığıyla duyular, algı, anlam ve deneyimler üzerinden oluşturulurken, evler de benzer şekilde kaydedilmiş anıları maddi ve sanal özellikleriyle hatırlamaktadır (Davidson, 2009).

Pallasmaa (2011) “Tenin Gözleri” kitabında “Ben duygularımı ve çağrışımlarımı mekâna ödünç veririm, mekân da bana, algılarımı ve düşüncelerimi ayartan ve özgürleştiren aurasını ödünç verir.” ifadesiyle atmosfer, ambiyans ve ruh ile birlikte, birey ve mekân arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Bireyin yaşam biçimi, evin bulunduğu yerin fiziksel ve sosyal bileşenleri ile şekillenmektedir. Fakat modernleşmeyle birlikte geleneksel birikimlerden kopmaya başlaması evin rasyonelleşmesi ve nesnelleşmesi süreci başlamıştır. Bu durum, evin köksüzleşmesine, mekanikleştirilmesine ve kullanıcı ile yer arasındaki bağın zayıflamasına yol açmıştır. Bu gün değişen üretim biçimleri, tüketim kültürü paradigmaları ve gelişen iletişim araçları aracılığıyla arzulan “ideal ev” mitleri pazarlanmaktadır (Talu, 2012). Toplumsal yapıdaki değişimlerle

birey artık sahip olmak istediği evle, statü, konfor ve yaşam biçimi satın almaktadır. Böylelikle tüketim nesnesi haline gelen ev kavramı yuva bağlamından kopup, anlamını sorgulatır hale gelmektedir.

3. Yöntem

Günümüzde değişen ve çeşitlenen yaşam biçimlerinin etkisiyle konutta aranan özellikler, konut kullanım normları ve konuta yüklenen anlam değişmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında, değişen yaşam biçimlerinin etkisi altında eve yüklenen anlamdaki değişim ele alınmakta ve kullanıcıların belleklerindeki izler üzerinden evin anlamı sorgulanmaktadır.

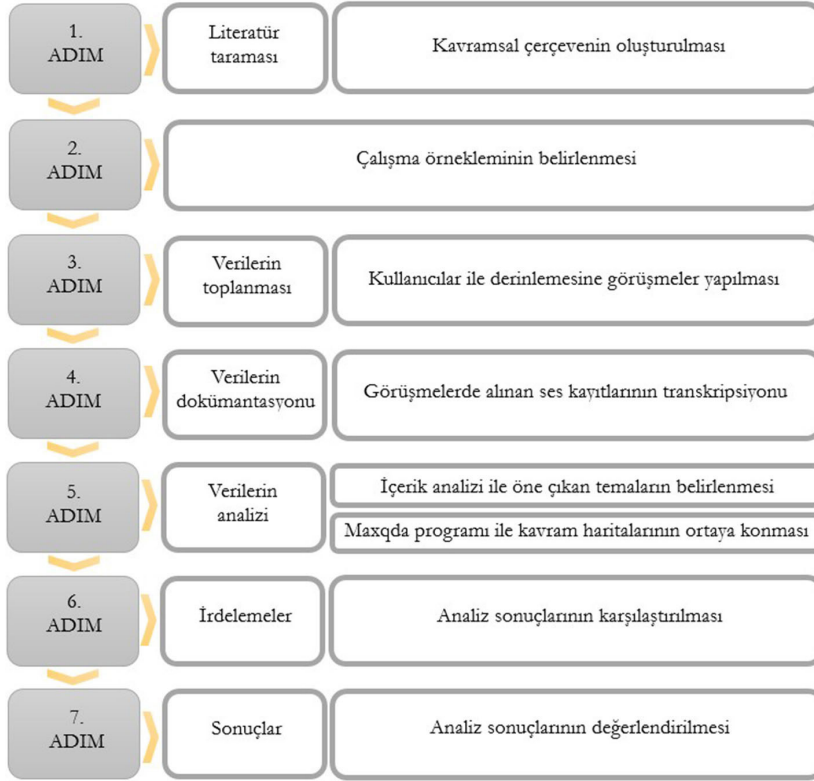
Bu çalışmada zamanla değişen yaşam biçimleri ve onun bir yansıması olarak evin anlamına yaptığı etkileri, kullanıcının belleğindeki izler üzerinden ortaya koymayı amaçlayan yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılan alan çalışmasından elde edilen verilerin bir bölümü aktarılmaktadır.

Çalışma, kullandığı yöntemler bakımından nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, incelenen konuya yorumlayıcı ve doğal bir bakış açısıyla yaklaşan, çoklu yöntemleri içeren bir araştırma türüdür. Bu tür araştırmalarda, olgular doğal ortamlarında incelenerek, bireylerin bu olgulara yükledikleri anlamları anlamlandırmaya ya da yorumlanmaya çalışılır. Nitel araştırmalar, çeşitli ampirik materyallerin kullanılmasıyla tümevarımsal bir süreci içermektedir (Groat ve Wang, 2002).

Çalışma konutun, kullanıcısının barınma gereksinmesini karşılamanın ötesinde farklı anlamlar taşıdığı ve kullanıcıların geçmişte yaşadıkları evlere dair izleri belleklerinde taşıdıkları varsayımları üzerine temellenmiştir. Çalışmada; kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evlerin hangi özelliklerinin belleklerinde iz bıraktığı, çocukluk döneminde yaşadıkları evlerinde belleklerinde en çok yer eden mekânın hangisi olduğu, çocukluk evinin, kullanıcısının belleğinde hangi anlamlara

geldiği, günümüzde yaşanan evin, kullanıcı için ne gibi anlamlar ifade ettiği sorularına yanıt aranmıştır. Bu kapsamda çalışma yedi temel adımda gerçekleştirilmiştir (Şekil 1).

demografik özellikleri ile geçmişte ve günümüzde yaşadıkları evlerin onlar için taşıdığı anlamın ne olduğunu, zaman içinde kullanıcı için evinin anlamının değişip değişmediğini, değişti ise nasıl

Şekil 1. Çalışmanın strüktürü.

Çalışmanın ilk adımında kavramsal çerçevenin oluşturulmasına yönelik literatür taraması yapılmış, ardından ikinci adımda çalışmanın örneklemini belirlenmiştir. Çalışma, geçmiş ve bugün arasındaki farkın değerlendirilebilmesi ve yaşanmışlıkların hafızada yer edinebilmesi için 50 yaş ve üstü kullanıcılar ve cinsiyete bağlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirebilmek adına hem kadın hem de erkek kullanıcılar ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın üçüncü adımında yukarıda açıklanan kriterler bağlamında rastlantısal olarak seçilen 50 yaş üstü 10 kadın 10 erkek konut kullanıcısı ile hazırlanan görüşme formu çerçevesinde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunda görüşme yapılan konut kullanıcılarının

bir değişimin gerçekleştiğini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. 30-55 dakika arasında süren görüşmeler esnasında söylenenleri eksiksiz tespit edebilmek için görüşmecilerden izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Daha sonra alınan ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılarak görüşme formlarına işlenmiştir. Çalışma kapsamında görüşme yapılan konut kullanıcıları metinde “görüşmeciler” ya da “kullanıcılar” olarak ifade edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü adımında derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin dokümantasyonu, beşinci adımda görüşmelerde kullanıcıların sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen verilerin içerik analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda niteliksel veri analizi yöntemi yardımıyla, elde edilen tüm veriler kodlanarak,

Tablo 1. Görüşmecilerin demografik özellikleri.

temalar oluşturulmuştur. Ardından evin anlamı ve tariflenmesiyle ilgili sorulara verilen yanıtlardan elde edilen veriler MAXQDA programı yardımıyla analiz edilerek öne çıkan kavram ve temalar belirlenmiştir. Sonraki adımda ise görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda belirlenen temalar ile Maxqda programı aracılığıyla oluşturulan kavram haritalarında vurgulanan kavramlar üzerindeki irdellemelere yer verilmiştir. Son adımda da görüşmelerden elde edilen verilerin analiz ve değerlendirmeleri ile literatürde yer alan bilgilere dayanarak çalışmanın genel sonuçları sunulmuştur.

4. Bulgular

Alan çalışması kapsamında kullanıcılar ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde kullanıcıların/ görüşmecilerin demografik özellikleri, çocukluk dönemlerindeki evlerinin bellekteki anlamı ile mevcut kullanımdaki evlerinin anlamına dair veriler sunulmaktadır.

Alan çalışması kapsamında 50 yaş üstü 20 konut kullanıcısının demografik özellikleri (Tablo 1); kullanıcıların on ikisi 50-59, altısı 60-69, biri 70-79 yaş aralığında iken, bir görüşmeci 80 yaş ve üstüdür. Kullanıcıların yedisi ilkokul, dördü lise, altısı lisans ve üçü lisansüstü eğitimi almıştır. Görüşme yapılan 6 kullanıcı ev hanımı, 6 kullanıcı memur, 6 kullanıcı emekli ve 2 kullanıcı ise özel sektör çalışanıdır. Mevcut evinde yalnız yaşayan 1 kullanıcı, iki kişi yaşayan 7 kullanıcı, üç kişi yaşayan 9 kullanıcı, dört kişi yaşayan 2 kullanıcı ve evinde beş kişi yaşayan 5 kullanıcı bulunmaktadır.

4.1. Çocukluk Döneminde Evin Bellekteki Anlamına Yönelik Bulgular

Bu bölümde görüşme yapılan kullanıcılara “18 yaşına kadar kaç farklı evde yaşadınız?”, “Çocukluk evinizde ne kadar zaman geçirdiniz? O evde otururken kaç yaşındaydınız?” soruları yöneltilmiş ve çocukluk döneminde yaşadıkları evi anlatmaları istenmiştir. Görüşmecilerin sekizi 1, altısı 2, üçü 3, ikisi 4 ve biri 5

Görüşmeci Profili	Kişi Sayısı	
Doğum Yeri	Trabzon	15
	Bayburt	2
Yaş	Konya	1
	Mersin	1
	Ordu	1
	50-59	12
Cinsiyet	60-69	6
	70-79	1
	80 yaş ve üstü	1
Eğitim Durumu	Kadın	10
	Erkek	10
Çalışma Durumu	İlkokul	7
	Lise	4
	Lisans	6
Mevcut evdeki kişi sayısı	Lisansüstü	3
	Ev hanımı	6
	Emekli	6
	Memur	6
	Özel sektör	2
Mevcut evdeki kişi sayısı	Evinde 1 kişi yaşayan	1
	Evinde 2 kişi yaşayan	7
	Evinde 3 kişi yaşayan	9
	Evinde 4 kişi yaşayan	2
	Evinde 5 kişi yaşayan	5

farklı evde yaşamıştır. Görüşmecilerin çocukluk evlerinde geçirdiği sürelerle bakıldığında; üçü 0-10 yıl arasında, on dördü 10-20 yıl arasında ve üçü ise 20 yılın üzerinde vakit geçirmiştir.

Çocukluk evlerine yönelik anlatılarında, 19 görüşmeci evlerinin oda sayısına, 17 görüşmeci evlerinin kat/daire sayısına, 15 görüşmeci evlerinin apartman mı, müstakil ev mi olduğu, bahçesinin olup olmadığı gibi fiziksel özelliklerine yer vermiştir.

Yanıtlarda “Evimiz tek katlı, müstakil, 1+1 ve yüksek girişliydi.”, “2 katlı 4 daireli bir binaydı.” gibi ifadelerle yer verilmiştir. 12 görüşmeci anlatılarında “Mutfak ve salon birlikte kullanılan altında ahır olan 60 m2 bir evdi.”, “Benim odam oturma odamızdı.” gibi ifadelerle evlerindeki mekân türlerini, büyüklüklerini ve işlevlerini anlatan ifadelerle yer vermiştir. 12 görüşmeci

“Kapıdan girince avlumuz vardı.”, “Evin dış kapısı meyveler ve özellikle güllerle dolu bir bahçeye açılıyordu.” gibi cümlelerle evdeki bahçe, balkon, teras, avlu gibi yarı açık mekânlara ilişkin özelliklere değinmişlerdir. 12 görüşmeci “Bahçemizde ürün yetiştirirdik.”, “Orada oynardık ve nehirde yüzerdik. Sosyal çocuklardık.” gibi ifadelerle o dönemde evlerinde gerçekleştirdikleri eylemleri belirtmiştir. 12 görüşmeci “Kışın evi ısıtmak için soba veya Osmanlı mangalı yakardık.”, “Mutfakta ateşlik vardı. Yemeği orada pişiriyorduk, hem de ısınyorduk.” gibi ifadeler ise evlerin ısınma sistemi (*soba, ocak, tandır*) ile ilgili ayrıntılara değinmişlerdir. 11 görüşmeci “Yığma bir evdi. Tahtalar arasına balya çekilmiş. Balyaların arasına da kâğıtlar sıkıştırılmıştı.”, “Beton bile değildi. Deniz kumundan yapılmıştı.” gibi ifadelerle çocukluk evlerinin malzemelerine ve yapım sistemlerine ilişkin özelliklere vurgu yapmışlardır. 10 görüşmeci “Ahşap kapısı vardı.”, “Korkuluksuz bir merdivenle balkona çıkılıyordu.” gibi ifadelerle kapı, pencere, merdiven gibi mimari yapı elemanlarından bahsetmiştir. 9 kullanıcı “Evin iki girişi vardı. Biri bahçeye, diğeri yola bakıyordu.”, “Eğimli bir arazideydi. Kuzey ve güneyde cephesinde iki girişi vardı.” gibi ifadelerle evin yakın çevresine ve yönleneşine değinmişlerdir. 8 görüşmeci “6 kişi kalıyorduk.” gibi ifadelerle evlerdeki kullanıcı gruplarına değinmişlerdir. 7 görüşmeci “Tereklerimiz vardı.”, “Girişte mutfak dolabı vardı.” şeklinde evdeki donatılar, mobilyalar, aksesuarlar ve eşyalarla ilgili bilgiler vermişlerdir. 6 görüşmeci ise anlatılarında “Komşularımızla bir araya gelip sobanın etrafında toplanıp muhabbet ederdik.”, “Komşularımızla girer çıkardık. Herkes birbirine güvenirdi. Gerçek sevgi ve samimiyet vardı.” cevaplarıyla evdeki aile, akraba, misafir, komşuluk ilişkilerine değinmiştir. 5 kullanıcıdan biri “Kapıdan girince kare bir hole giriyorduk. Karşıda mutfamız vardı. Mutfanın iki yanında birer oda vardı. Holün diğeri iki yanında ise diğeri iki oda vardı. Sağdaki odanın

yanındaki holde banyo ve tuvaletimiz vardı.” cümleleriyle evin plan kurgusunu anlatmıştır. 2 kullanıcı “Dededen kalmaydı.”, “Apartman bize aitti.” gibi ifadelerle evin mülkiyetiyle ilgili bilgi vermişlerdir. Son olarak 1 kullanıcı “Üstü kırman derler kat kat tahtalarla yapılmıştı.” cevabıyla evdeki yapısal mimari ve süsleme ile ilgili bilgiler vermiştir.

Görüşmecilerin çocukluk evlerine ilişkin anlatıları genel olarak değerlendirildiğinde; anlatılarda en çok evlerinin oda sayısı, kat/daire sayısı, evin tipi (*müstakil, apartman, bahçeli*), plan özellikleri, evdeki mekânlar, büyüklükleri, balkon, bahçe, teras, avlu gibi evdeki yarı açık mekânlar, donatılar/mobilyalar, mimari/süsleme detayları gibi eve ilişkin fiziksel özelliklere yer verilmiştir. İkinci sırada ise evin malzeme ve teknik özellikler ile evde yaşayanlara ilişkin aktarımlar yapılmıştır. Son olarak da evin yakın çevresine ilişkin özelliklerden bahsedilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Çocukluk evi anlatılarına dair genel özellikler.

Kullanıcıların çocukluk evi anlatıları		Kişi Sayısı
1. Eve ilişkin fiziksel özellikler	Oda sayısı	19
	Kat/daire sayısı	17
	Evin tipi (müstakil, apartman, bahçeli)	15
	Evdeki mekânlar (çeşitleri, büyüklüğü, işlevi)	12
	Evdeki yarı açık mekânlar (balkon, bahçe, teras, avlu)	12
	Donatı/mobilya/aksesuar/eşya	7
	Plan kurgusu	5
2. Eve ilişkin malzeme ve teknik özellikler	Yapısal mimari/Süsleme detaylar	1
	Isınma sistemi (soba, ocak, tandır)	12
	Malzeme/Yapım sistemi	11
	Mimari yapı elemanları (kapı, pencere, merdiven)	10
3. Kullanıcıya ilişkin özellikler	Gerçekleşen eylemler	12
	Kullanıcı grubu	8
	Evdeki aile ilişkileri (akraba, misafir, komşuluk)	6
4. Evin yakın çevresine ilişkin özellikler	Mülkiyet	2
	Evin Yakın Çevresi/Yönleneş	9

Şekil 2. Çocukluk evini tarifleyen kelimelerin frekans analizi.

Görüşmecilere çocukluk evlerinde en çok hangi mekânda vakit geçirildiği sorulduğunda; 20 görüşmecinin 9'u "oturma odası/salon", 3'ü "yatak odası", 2'si "mutfak", 2'si "teras", 2'si "bahçe", 1'i "giriş taşılığı" ve diğer 1 kişi de "serender" cevabını vermiştir. Çocukluk evinde en fazla zaman geçirilen mekânların büyük çoğunluğu (14'ü) evin içindeki oturma odası/salon, yatak odası, mutfak gibi kapalı mekânlar, 5'i teras, bahçe, giriş taşılığı gibi yarı açık ve açık mekân, 1'i ise serenderdir (Tablo 3).

Tablo 3. Çocukluk evinde en çok vakit geçirilen mekânların dağılımı.

Tablo 4. Çocukluk evinde bellekte en çok yer edinen mekânların dağılımı.

Çocukluk evinde en çok vakit geçirilen mekânların dağılımı	Kişi Sayısı	
Ev içi kapalı mekânlar	Oturma odası/salon	9
	Yatak odası	3
	Mutfak	2
Yarı açık ve açık mekânlar	Teras	2
	Bahçe	2
	Giriş taşılığı	1
Ev dışı mekânlar	Serender	1

Görüşmecilere çocukluk evlerine ilişkin belleklerinde en çok yer edinen mekânın hangi mekân olduğu sorulduğunda; 20 görüşmecinin 8'i "oturma odası/salon", 3'ü "yatak odası", 3'ü "teras", 2'si "bahçe", 2'si "balkon", 1'i "mutfak" ve diğer 1 kişi "merdiven" cevabını vermiştir (Tablo 4).

Çocukluk evinde bellekte en çok yer edinen mekânların dağılımı	Kişi Sayısı	
Ev içi kapalı mekânlar	Oturma odası/salon	8
	Yatak odası	3
	Mutfak	1
	Merdiven	1
Yarı açık ve açık mekânlar	Teras	3
	Bahçe	2
	Balkon	2

Tablo 5. Çocukluk evinin tariflenmesiyle ilgili temaların gruplanması.

Görüşmecilerden çocukluk evlerini anlatan 3 kelimeyi/kavramı ifade etmeleri istendiğinde alınan cevaplar Maxqda programı ile oluşturulan kelime bulutuyla görselleştirilmiştir. 60 kelime arasından yapılan analiz sonucu en çok dile getirilen kelimeler/kavramlar olumlu bir psiko-sosyal olgu olan "mutluluk" kavramı ile

olumsuz bir psiko-sosyal olgunun ifadesi olan "yokluk" kavramıdır (Şekil 2).

Genel olarak tariflenen bu ifadelerle ilgili temalar; anılar/geçmiş, olumlu/olumsuz fiziksel ve psiko-sosyal özellikler ve eylemler başlıkları altında toplanmıştır. İfadelerin gruplanması, görüşmelerdeki çocukluk eviyle ilgili anlatılar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. 15 defa ifade edilen anılar, çocukluk, gençlik, geçmiş, olgunluk ve hisler gibi kelimeler/kavramlar "anılar/geçmiş" temasıyla ilişkilendirilmiştir. 12 defa ifade edilen karamsarlık, mutsuzluk, hüznün, yokluk, sorumluluk, kısıtlama, korku ve yalnızlık gibi kavramlar "olumsuz psiko-sosyal özellikler" teması altında toplanmıştır. 12 defa ifade edilen huzur, birliktelik, aile, mutluluk, sosyallik ve özgürlük "olumlu psiko-sosyal özellikler" temasıyla ilişkilendirilmiştir. 11 defa ifade edilen konforsuzluk, sobalı, gürültülü, ilkel, eski, kullanışsız, soğuk ve karanlık ifadeleri "olumsuz fiziksel özellikler" teması altında toplanmıştır. 9 defa ifade edilen kullanışlı, şirin, manzara, sıcak, sıcak ekmek, estetik, güzel ve el işçiliği kavramları "olumlu fiziksel özellikler" teması altında birleştirilmiştir. Son olarak 3 defa ifade edilen oyun, oyuncak ve öğrenme ifadeleri ise "eylemler" temasıyla ilişkilendirilmiştir (Tablo 5).

Çocukluk evi tariflemeleriyle ilgili temalar	İfade Sayısı
Anılar/geçmiş	15
Olumsuz psiko-sosyal özellikler	12
Olumsuz fiziksel özellikler	11
Olumlu psiko-sosyal özellikler	10
Olumlu fiziksel özellikler	9
Eylemler	3

Görüşmecilere çocukluk evlerinin o yaşlardaki anlamı sorulduğunda alınan cevaplar yuva, huzur/mutluluk, yokluk/mutsuzluk, paylaşım ve özgürlük temaları altında gruplanmıştır. 15 kullanıcı tarafından dile getirilen “sıcak bir yuva olması”, “vazgeçilmezlerim”, “sığındığım, dinlendiğim liman”, “şefkat gördüğüm bir güvence” ve “aidiyet duyduğum yer” gibi ifadeler “yuva” teması ile ilişkilendirilmiştir. 11 kullanıcı tarafından dile getirilen “mutluluk yuvası”, “Kardeşlerimle ailele bir arada olmak mutluluk veriyordu.” ve “mutlu ve huzurlu olduğum yer” gibi ifadeler ise “huzur ve mutluluk” teması altında gruplanmıştır. 5 kullanıcının “Sevgi, samimiyet ve güven vardı.”, “Komşularımızla hep bir aradaydık.”, “Bütün derdimizi, sıkıntımızı ve sevgimizi paylaştık.” şeklindeki ifadeleri “paylaşım” temasıyla ilişkilendirilmiştir. 4 kullanıcı tarafından dile getirilen “Yokluk içindeydik.”, “Ailem çok küçük yaşta bize sorumluluk vermeye başladı. Çocukluk pek yaşayamadım.” gibi ifadeler ise “yokluk/mutsuzluk” teması altında toplanmıştır. 2 görüşmecinin “En özgür olduğum alan oraydı.”, “Çocukluk tabii, bizim için evin içindeki şeyler eğlenceliydi.” ifadeleri ise “özgürlük” teması ile ilişkilendirilmiştir (Tablo 6).

Çocukluk yaşlarında evin anlamı ile ilgili temalar	İfade Sayısı
Yuva	15
Huzur/mutluluk	11
Paylaşım	5
Yokluk/mutsuzluk	4
Özgürlük	2

Çocukluk yaşlarında yaşanan evin anlamına ilişkin veriler Maxqda programında analiz edildiğinde kelime bulutunda en yoğun olarak ifade edilen kavram “sığındığım yer”dir. Bu ifade “yuva” temasında değerlendirilmiştir. İkinci sırada “yuva”, “mutluluk” ve “aile” kelimeleri yer almaktadır. Yuva ve aile kavramları “yuva” temasında değerlendirilirken, mutluluk ifadeleri “huzur/mutluluk” temasıyla ilişkilendirilmiştir. Üçüncü sırada ise

“yokluk” kelimesi yer almaktadır. Bu ifade de “yokluk/mutsuzluk” temasında gruplanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Çocukluk yaşlarında evin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi.

Görüşmecilere çocukluk evlerinin şu anki anlamı sorulduğunda ifadeler doğrultusunda evin şu anki anlamı beş başlıkla ilişkilendirilmiştir. Bunlar; geçmiş/hatıralar, özlem, hüznün ve olumsuz duygular temalarıdır.

15 kullanıcı tarafından dile getirilen “Geçmiş aklıma geliyor.”, “ortak noktamız”, “Anılarım, çocukluğum. Anlamı derin.”, “geçen seneler”, “öğrenmeye başladığım yer” gibi ifadeler “geçmiş/hatıralar” teması ile 7 kullanıcı tarafından dile getirilen “Keşke tekrar o zamanları yaşayabilsem”, “O ev bana birlikte olmanın değerini hatırlatıyor.” gibi ifadeler “özlem” temasıyla ilişkilendirilmiştir. 4 kullanıcının “Keşke hep bir arada kalabilseydik”, “Hala rüyalarım giriyor. O günlere dönmek istiyorum.” şeklindeki ifadeleri “hüznün” teması altında ele alınmıştır. 3 kullanıcı tarafından dile getirilen “Güzel bir anım olmadığı için yabancı geliyor.”, “Özlem duyamayacağım bir yerdi.” gibi ifadeler ise, “olumsuz duygular” teması ile ilişkilendirilmiştir (Tablo 7).

Şu an çocukluk evinin anlamı ile ilgili temalar	İfade Sayısı
Geçmiş/hatıralar	15
Özlem	7
Hüznün	4
Olumsuz duygular	3

Tablo 6. Kullanıcı için çocukluk yaşlarında evinin anlamı ile ilgili temalar.

Tablo 7. Kullanıcı için şu an çocukluk evinin anlamı ile ilgili temalar.

“Merkezi ısıtma ve güneş enerjisi sistemi olan bir site.”, “Asansörü olmadığı için sıkıntı yaşıyorum.” ifadeleriyle evdeki teknik sistemleri ve detayları (*asansör, güneş enerjisi sistemi*) ifade etmişlerdir. Son olarak 2 kullanıcı “Torunlarım geldiğinde rahat hareket edebiliyorlar.”, “Birlikte yaşamamız beni mutlu ediyor.” gibi ifadelerle ise evde gerçekleştirilen eylemlerden bahsetmişlerdir.

Görüşmecilerin mevcut evlerine ilişkin anlatıları genel olarak değerlendirildiğinde anlatılarında en çok evlerinin oda sayısı, kat/daire sayısı, evin tipi (*müstakil, apartman, site, bahçeli*), evdeki mekânların büyüklükleri, balkon, bahçe gibi yarı açık mekânlar ve plan özellikleri gibi eve ilişkin fiziksel özelliklere değinildiği görülmüştür. Evin yakın çevresi/yönlenişi ve manzarası, kamusal hizmete yakınlığı, güvenli bir ev olması, sosyal imkânları, evin sessiz-sakin bir çevrede olması gibi evin yakın çevresine ilişkin özellikler ise ikinci sırada belirtilmiştir. Kullanıcı grubu, akraba, misafirlik, komşuluk gibi evdeki aile ilişkileri, evde gerçekleşen eylemler gibi evin kullanıcılarına ilişkin özellikler de üçüncü sırada ifade edilmiştir. Son olarak da evde kullanılan malzemeler, evin yapım sistemi, evdeki asansör, güneş enerjisi sistemi gibi teknik sistemler ve evin ısı konforu, gün ışığı alması gibi eve ilişkin fiziksel konfor özelliklerinden bahsedilmiştir (Tablo 8). Mevcutta yaşadıkları evlerine ilişkin anlatılarda genellikle evin ve yakın çevresinin fiziksel özelliklerine değinilmiş olup ikinci sırada ise evdeki kullanıcılar ve sosyal ilişkilere yer verilmiştir.

Mevcut kullanımdaki ev anlatıları	Kişi Sayısı	
1. Eve ilişkin fiziksel özellikler	Oda Sayısı	18
	Evdeki Mekânlar (çeşitleri, büyüklüğü, işlevi)	15
	Evdeki Yarı Açık Mekânlar (balkon, bahçe)	13
	Evin Tipi (müstakil, apartman, site, bahçeli)	10
	Kat/Daire Sayısı	8
	Plan Kurgusu	5
2. Eve ilişkin malzeme ve teknik özellikler	Malzeme/Yapım sistemi	8
	Teknik Sistemler/Detaylar (asansör, güneş enerjisi sistemi)	2
3. Eve ilişkin fiziksel konfor özellikleri	Isıl Konfor	3
	Gün ışığı	3
4. Kullanıcıya ilişkin özellikler	Kullanıcı grubu	14
	Evdeki Aile İlişkileri (akraba, misafir, komşuluk)	5
	Gerçekleşen eylemler	2
5. Evin yakın çevresine ilişkin özellikler	Evin Yakın Çevresi/Yönlenme	14
	Kamusal Hizmete Yakınlık	8
	Güvenli olması	7
	Sosyal İmkânlar (sosyal alan, park alanı, otopark)	4
	Sessiz-sakin çevre	2

Görüşmecilere mevcut evlerinde en çok sevindikleri mekânın hangi mekân olduğu sorulduğunda; 20 görüşmecinin 12’si “salon”, 4’ü “balkon”, 2’si “mutfak”, 1’i “yatak odası” ve 1’i “bahçe” cevabını vermiştir. (Tablo 9).

Tablo 8. Mevcut kullanımdaki ev anlatılarına dair genel özellikler.
Tablo 9. Mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânların dağılımı.

Mevcut kullanımdaki evde en çok sevilen mekânların dağılımı	Kişi Sayısı	
Ev içi kapalı mekânlar	Oturma odası/salon	12
	Mutfak	2
	Yatak odası	1
Yarı açık ve açık mekânlar	Balkon	4
	Bahçe	1

Görüşmecilerden mevcutta yaşadıkları evlerini anlatan 3 kelime/kavram söylemeleri istendiğinde alınan cevaplarda dile getirilen kelime/kavramlar Maxqda programında analiz edilmiştir. Bu bağlamda dile getirilen 60 kelime arasından en çok tekrarlanmış olan kelimeler/kavramlar; “huzur”, “ferah” ve “konforlu” dur. Huzur ifadesi olumlu psiko-sosyal tarifleme iken, “ferah” ve “konforlu” kelimeleri eve dair olumlu fiziksel özelliklerdir. İkinci sırada dile getirilen kelimeler/kavramlar ise “sıcak”

Tablo 10. Mevcut evin tariflenmesiyle ilgili temaların gruplanması.

Şekil 5. Mevcut evi tarifleyen kelimelerin frekans analizi.

ve “mutluluk” ifadeleridir. “Sıcak” kelimesi konfor koşullarına bağlı olarak olumlu bir fiziksel özelliktir. “Mutluluk” ifadesi ise evde yaşananlara bağlı olarak evin kullanıcıya hissettirdiği olumlu bir psiko-sosyal özelliktir. Üçüncü sırada da “kullanışlı”, “birlikte”, “aile”, “hayat” ve “anılar” kelimeleri/kavramları yer almaktadır. “Kullanışlı” ifadesi olumlu bir fiziksel özellik iken, diğer ifadeler olumlu psiko-sosyal özelliklerdir (Şekil 5).

Bu doğrultuda mevcut kullanımdaki evin tariflenmesiyle ilgili temalar; olumlu/olumsuz psiko-sosyal ve olumlu fiziksel özellikler temaları altında toplanmıştır. İfadelerin gruplanması, görüşmelerdeki mevcut eviyle ilgili anlatılar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. 15 defa ifade edilen huzur, birliktelik, mutluluk, aile, gelecek, hatıralar, hayat, aidiyet, bağlılık, yuva, kale, keyif, alışkanlık, sosyalleşme ve özgürlük ifadeleri olumlu psiko-sosyal özellikler temasıyla ilişkilendirilmiştir. 11 defa dile getirilen kullanışlı, ferah, sade, sıcak, modern, güvenli, kaliteli, konforlu, güzel, manzara ve temiz ifadeleri olumlu fiziksel özellikler temasında gruplanmıştır. 1 defa dile getirilen hüzün ifadesi ise olumsuz psiko-sosyal özellik teması altında belirtilmiştir (Tablo 10).

Tablo 11. Mevcut kullanımdaki evin anlamı ile ilgili temalar.

Mevcut evin tariflenmesi ile ilgili temalar	İfade Sayısı
Olumlu psiko-sosyal özellikler	15
Olumlu fiziksel özellikler	11
Olumsuz psiko-sosyal özellikler	1

Görüşmecilere mevcut kullanımdaki evlerinin anlamı sorulduğunda alınan cevaplar huzur ve mutluluk, aidiyet, konfor, anlamsız ve paylaşım temaları altında gruplanmıştır. 7 kullanıcı tarafından ifade edilen “Evimi seviyorum. Buradan taşınırsam bu evimi ararım.”, “Benim için anlamı huzur. Ömrümün sonuna kadar burada oturabilirim.” gibi ifadeler huzur ve mutluluk temasını göstermektedir. 7 kullanıcı tarafından dile getirilen “Benim kalem. Benim özgürlük alanım.”, “Orası benim yuvam.”, “İlk defa bize ait olan evimiz burası.” gibi ifadeler aidiyet temasını belirten ifadelerdir. 5 görüşmeci “Bahçeli olan bir ev olduğu için hobilerimi gerçekleştirebildiğim bir yer.”, “Rahatlığı bu evde yaşadık.” gibi cümlelerle konfor temasını belirtmişlerdir. 5 kullanıcının anlamsız temasıyla ilişkilendirilen ifadeleri: “Benim için barınmanın ötesinde bir anlamı yok.”, “Bu evden ayrılırsam pek bir şey hissetmem.” şeklindedir. 3 kullanıcının “Arkadaşlıklarım çok güzel. O yüzden alıştım buraya.”, “güzel komşularımın olduğu.” ve “ailemle birlikte olmak” ifadeleri ise sosyalleşme ve birliktelikle ilişkili olduğundan paylaşım temasında gruplanmıştır (Tablo 11).

Mevcut kullanımdaki evin anlamı ile ilgili temalar	İfade Sayısı
Huzur/mutluluk	7
Aidiyet	7
Konfor	5
Anlamsız	5
Paylaşım	3

- Mevcut kullanımdaki evin anlamına ilişkin veriler Maxqda programında analizlendiğinde kelime bulutunda “huzur” kelimesinin en yoğun ifade edilen kavram olduğu görülmüştür. İkinci sırada “anlamsız” ve “konforlu” kelimeleri, üçüncü sırada ise “güzel” ifadesi dile getirilmiştir (Şekil 6). Genel bir anlatımla mevcut kullanımdaki evin anlamı kişisel, sosyal ve fiziksel özelliklerle ifade edilmiştir.

5. İrdemeler

Bu aşamada kullanıcıları sorulara verdikleri yanıtlardaki anlatılar Maxqda programında görselleştirilerek, kelime bulutlarıyla frekans analizi yapılarak irdelenmiştir. Aralarındaki ilişki sorgulanan soru grupları aşağıdaki şemada görülmektedir (Tablo 12).

Çocukluk evi anlatılarında en çok yer verilen mekân	↔	Çocukluk evinde belleklerde en çok yer edinen mekân
Çocukluk evi anlatıları	↔	Şu an yaşanan evin anlatıları
Çocukluk evinizde en çok vakit geçirilen mekân	↔	Çocukluk evinde belleklerde en çok yer edinen mekân
Çocukluk evinizi tarifleyen 3 kelime / kavram	↔	Şu anki evinizi tarifleyen 3 kelime / kavram
Çocukken yaşanan evin anlamı	↔	Şu an çocukluk evinin kullanıcı için anlamı
Çocukken yaşanan evin anlamı	↔	Şu an yaşanan evin anlamı

- Kullanıcıların çocukluk eviyle ilgili anlatımları ile eve dair belleklerinde en çok yer edinen mekânlar karşılaştırıldığında çocukluk evi anlatılarında sırası ile mutfak, oda ve bahçe mekânları en fazla dile getirilen mekânlar iken, bellekte en

çok yer edinmiş olan mekânlar ise oturma odası/salon, yatak odası ve balkon-teras gibi mekânlar olmuştur. Görüşme yapılan kullanıcıların çocukluk evi anlatılarında en yoğun dile getirdikleri mekânlar ile belleklerinde yer eden mekânlar arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

- Görüşmecilerin çocukluk evine ilişkin anlatılarında değindikleri hususlar ile şimdi yaşadıkları eve dair anlatılarında yer verdikleri hususlar en yoğun dile getirilenden en az dile getirilene doğru sıralayarak karşılaştırıldığında; her iki evin anlatısında da en yoğun olarak ifade edilen özellik oda sayısıdır. Çocukluk evinin anlatımında ikinci olarak evin kat, daire sayısına değinilirken, günümüzde yaşanan evin anlatılarında o evdeki mekânların neler olduğu, büyüklükleri, ne amaçla kullanıldıkları gibi özellikler ön plana çıkmaktadır. Çocukluk evi anlatımlarında üçüncü sırada apartman, bahçeli ev, müstakil ev gibi yaşadıkları evin tipine ilişkin, günümüzde yaşadıkları evin anlatılarında ise evin yakın çevre özellikleri, cephe yönelimleri ve manzarası gibi özelliklere yer verilmiştir.

Anlatılarda bahsedilen hususlar da ortak özelliklerin yanında farklı özellikler de dikkat çekmektedir. Çocukluk yıllarında yaşanan evlerde o günlerin şartları gereği evler soba vb. ile ısıtıldığından sobanın bulunduğu oda evde yaşayan herkesi bir araya getiren ve böylelikle paylaşımı da arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşmecilerin evdeki yaşananları anlatırken evin mimari yapı elemanlarına (*kapı, pencere, merdiven*) ve donatılarına, mobilyalarına, eşyalarına değinmelerinin nedeni bu elemanların onların belleklerindeki anıları tetikleyici elemanlar olmasıdır. Evin kime ait olduğuyula ilgili anlatılar, kullanıcının evle kurduğu bağın ve aidiyet hissinin göstergesidir. Evin

Şekil 6. Mevcut kullanımdaki evin anlamına ilişkin kelimelerin frekans analizi.

Tablo 12. Evin anlamına yönelik irdelenen sorular.

yapısal mimarisi ve süslemeleriyle ilgili detayların anlatılması ise geleneksel bir evin günümüz evlerinden farklı detaylar taşıması sebebiyle kullanıcının belleğinde yer edinmesinde etkin olduğunu açıklamaktadır.

Günümüz ev anlatılarında ise değişen/hızlanan yaşam biçimlerinin etkisiyle hizmet ve ihtiyaçlara erişim özellikleri dikkat çekmektedir. Artan suçlar ve göçler nedeniyle güvenlik olgusunun ön plana çıkması anlatılara da yansımaktadır. Yaşam biçimlerinin, önceliklerin değişmesi, konfor koşullarına verilen önemin artmasıyla anlatılarda evin sunduğu sosyal imkânlar, ısı konfor koşulları, gün ışığı, sessizlik-sakinlik gibi özellikler ön plana çıkmaktadır. Ve yine teknolojik gelişmelerin hız kazanmasının bir sonucu olarak kullanıcı anlatılarında evin sahip olduğu teknik sistemlere, detaylara yer verilmiştir. Kamusal hizmete yakınlık, park alanı, otopark gibi sosyal imkânlar da dile getirilen özelliklerdir.

- Görüşmecilerin çocukluk döneminde yaşadıkları evde en çok vakit geçirdikleri mekânlar ile belleklerinde en çok yer eden mekâna dair verdikleri cevapları karşılaştırıldığında; kullanıcıların çocukluk döneminde en çok vakit geçirdikleri mekân da, belleklerinde en çok yer eden mekân da oturma odasıdır. Burada en çok zaman geçirilen mekânların, o mekânın özellikleri, mekânda neler yapıldığı, neler paylaşıldığı ile ilişkili olarak duysal ve duygusal açıdan kullanıcıların belleklerinde iz bıraktığı görülmektedir.
- Görüşmecilerin çocukluk evlerini tarifleyen kavramlar/kelimeler ile şimdi yaşadıkları evi tarifleyen kavramların/kelimelerin Maxqda programında yapılan frekans analizlerini değerlendirdiğimizde; çocukluk evleriyle ilgili öne çıkan kavramlar sırasıyla “mutluluk” ve “yokluk”, “anılar”, “çocukluk”, “geçmiş”, “gençlik” ve “soğuk” iken, günümüzde yaşanan evler ile ilgili

olarak öne çıkan kavramlar “huzur”, “ferah” ve “konforlu” olmuştur. Çocukluk evi anlatılarında geçmişe, geçen zamana vurgu hissedilirken günümüzde yaşanan evler ile ilgili olarak psiko-sosyal açıdan huzur, konfor koşulları ve olumlu fiziksel özellikler ön plana çıkmıştır.

Çocukluk döneminde yaşanan evle ilgili olarak “karamsarlık”, “mutsuzluk”, “hüzün”, “yokluk” gibi kavramlar ile olumsuz psiko-sosyal özellikler de dile getirilmiş olmasına karşın, günümüzde yaşanan eve ilişkin anlatılarda olumlu fiziksel özellikler ön plandadır. Bunların yanında, çocukluk evindeki tariflemelerde görülen yüksek yoğunlukta anılar/geçmiş ve az oranda eylemler temalarına, mevcut kullanımındaki evlerin tariflenmelerinde rastlanmamıştır. Çocukluk evi tariflemelerinde anılar ve geçmiş temasının yoğun olarak vurgulanması, geçmişe duyulan özlemle ilişkilendirilebilir. Buradan da konutun hala anlamsal değerinin fiziksel değerinin önünde olduğu görülmektedir.

- Çocukluk döneminde yaşanan evin, o yaşlardaki anlamı ile günümüzdeki anlamına ilişkin yanıtlar karşılaştırıldığında, çocukluk döneminde evin anlamında -o döneme odaklanarak- “sığındığım yer”, “aile”, “yuva”, “mutluluk” ve imkânsızlık ya da konforsuzlukla ilişkili olarak “yokluk” kavramları ön planda iken günümüzden geçmişe bakışta çocukluk evinin anlamı değişmektedir. Bugün geçmişte kalan o döneme ilişkin “hatıralar”, “çocukluk”, “geçmiş” ve bir daha yaşanamayacağını bilmekle ilişkili olarak “üzüntü” ve “özlem” duyguları ön plana çıkmaktadır.

Görüşme yapılan kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evlerinin o yaşlardaki ve şu anki anlamıyla ilgili ortak temaya rastlanmamıştır. Çocukluk döneminde evin anlamı “sıcak bir yuva olması”, “vazgeçilmezlerim”, “sığındığım liman” gibi ifadelerle çoğunlukla “yuva” temasında toplanırken, görüşmeciler/

kullanıcılar için günümüzde çocukluk evinin anlamı “geçmiş/hatıralar” temasında bir araya gelmektedir.

- Görüşme yapılan kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evler ile günümüzde yaşadıkları evlerin onlar için ne anlam ifade ettiğine ilişkin yanıtların Maxqda programında yapılan frekans analizleri karşılaştırıldığında; çocukluk döneminde evin anlamında -yaşanan döneme odaklanarak- “sığındığım yer”, “aile”, “yuva”, “mutluluk” ve imkânsızlık ya da konforsuzlukla ilişkili olarak “yokluk” kavramları ön planda iken, şu an kullanılan evin anlamı değişmektedir. Günümüz evinin anlamında, evin kullanıcılar üzerindeki olumlu psiko-sosyal etkisi ve birleştirici gücünün etkisiyle ilişkili olarak “huzur” kavramı ön plana çıkarken öte yandan eve yüklenen anlamın değiştiğinin bir göstergesi olarak “anlamsız” kavramı da dikkat çekmektedir. Evin anlamsal boyutunu değerlendiren ifadelerin yanı sıra evin fiziksel özelliklerine verilen önemin artmasıyla ilişkili olarak “konforlu” ve “güzel” kavramları ön plana çıkmıştır.

Kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evlerinin o yaşlardaki anlamı ile mevcut kullanımdaki evlerinin anlamına ilişkin anlatılardaki ortak temalar “huzur/mutluluk” ve “paylaşım” temalarıdır. Çocukluk döneminde evin anlamı “sıcak bir yuva olması”, “vazgeçilmezlerim”, “sığındığım liman” gibi ifadelerle “yuva” teması, mevcut kullanımdaki evin anlamında ise, “Benim için anlamı huzur”. “Ömrümün sonuna kadar burada oturabilirim.” gibi ifadelerle “huzur/mutluluk” teması ön plana çıkmaktadır.

Çocukluk evinin o yaşlardaki diğer ortak olmayan anlam temaları ise “yokluk/mutsuzluk” ve “özgürlük” temaları iken, mevcut kullanımdaki evin anlam temaları “aidiyet”, “konfor” ve “anlamsız” temalarıdır.

Çocukluk evlerinin o yaşlardaki anlam temalarında “yuva” kavramının dile getirilmesi kullanıcının eviyle gerçek bir bağ kurduğunun ve ona anlamlar yüklediğinin ifadesidir. Günümüzden geçmişteki eve bellekteki geri dönüşte, şimdinin konfor koşullarının o günün şartlarıyla karşılaştırılması ve yaşanan imkânsızlıklarla hatırlanan anılar “yokluk” ve “mutsuzluk” temalarını ortaya çıkarmaktadır. Çocukta fazla sorumluluğun olmaması sebebiyle kullanıcıların kendini özgür hissettiği zaman dilimi “özgürlük” temasıyla tanımlanmaktadır.

Şimdiki evine anlam yükleyen ve evle bağ kurma yolculuğunu tamamlamış kullanıcılar “aidiyet” kavramını dile getirmektedir. Kullanıcının evin sahibi olması, orayı kendi alanı ya da kalesi gibi görmesi gibi nedenlerle de aidiyet kavramını dile getirmektedir. Anlam temalarında “konfor” kavramının yoğun olarak dile getirilmiş olması da kullanıcıların konuttan beklentilerinin değiştiğini kanıtlar niteliktedir. Son olarak “anlamsız” temasının dile getirilmesi de kullanıcının evini sadece fiziksel bir mekân olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

6. Sonuç

Ev hem bir sosyal sembol hem de benliğin bir uzantısı olarak kavramsallaştırılır. Bu çalışmada da konutun yaşantısal deneyimlerle değişen, zenginleşen anlamı ele alınmaktadır. Kullanıcıların çocukluk döneminde yaşadıkları evin anlamı ile günümüzde yaşadıkları evin anlamı birlikte değerlendirilmektedir.

Çocukluk döneminde birden fazla evde yaşamış kullanıcıların “çocukluk evi” olarak anlattıkları evin onların doğup büyüdükleri ev olması, yaşamışlıkların yoğun olması ve bunlarla ilişkili olarak hatırladıkları şeylerin daha fazla olması etkili olmuştur. Bu durum, yaşantısal deneyim ve anıların bellek mekân ilişkisinin kurulmasındaki etkisini ortaya koymaktadır.

Çocukluk evi anlatılarında en fazla değinilen özellikler; evdeki odaların sayısı, evin kaç katlı olduğu ve müstakil mi apartman mı olduğu ile ilgilidir. Öte yandan evde ne tür mekânlar olduğu bu mekânlara ilişkin tanımlamalar, evdeki açık ve yarı açık mekânlara ilişkin detaylar, evdeki mekânlarda neler yapıldığı, evin nasıl ısındığı değinilen diğer özelliklerdir.

Çocukluk evinde en çok zaman geçirilen mekân ve bellekte yer edinen mekân oturma odası/salon mekânı iken çocukluk evi anlatılarında en çok değinilen mekân mutfaktır. Çocukluk döneminde en çok vakit geçirilen mekân ile bellekte en çok yer eden mekân birbirinin aynısı iken, çocukluk döneminde yaşanan evlerin anlatılarında en çok değinilen mekân ile belleklerinde en çok yer eden mekân arasında bir ilişki bulunamamıştır. Buradan bir mekânda vakit geçirmenin, farklı aktiviteler gerçekleştirmenin o mekânın bellekte yer etmesinde etkili olduğu, bir mekânda ne kadar çok vakit bellekte o kadar iz bıraktığı sonucuna varılmıştır. Bu anlamda ailece birlikte vakit geçirilen oturma odası, salon gibi yaşama mekânlarının önemli olduğu belirlenmiştir. Kullanıcının aidiyetinin yüksek olduğu özel bellek mekânı kullanıcıya dair izler taşımaktadır. En özel ve saklı anılarının mekânıdır. Buradan sonuçla, ev anlatılarında bellekte iz eden mekânın bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Ev, bir çocuğun gözünden sığınılan yer, yuva, huzur ve özgürlüğün ifadesidir. Çocukluk döneminde yaşanan evi tanımlarken ise en çok dile getirilen kavramlar “mutluluk”, “yokluk”, “anılar” ve “geçmiş” kavramlarıdır. Bu aslında; geçmişe özlem duyulduğunu, geçmişteki evin hatırlandığında mutlu olunduğunu ama o dönemin koşullarında gerek evin fiziksel imkânlarının yeterli olmaması, gerek ekonomik koşulların yetersizliğinin kullanıcılar olumsuz izler bıraktığını göstermektedir. Bu durum mekânda yaşanan olumsuz anıların, bellekten geri çağrılan bilgilerde etkili olduğunu kanıtlar

niteliktedir.

Kullanıcı için çocukluk evinin o yaşlardaki ve şu anki anlamı farklıdır. Çocukluk dönemindeki anlamı “yuva” temasıyla, şu anki anlamı ise “geçmiş/hatıralar” temalarıyla özdeşleşmektedir. 50 yaş üstü bir kullanıcı için çocukluk evi eski zamanda kalan geçmiş ve hatıralarla belleğinde özlem duyduğu bir mekândır. Çocukluk evinin anlamı hem kişisel ve hem de sosyal özelliklere dair bileşenler ile ilişkilidir. Kullanıcıların şu an yaşadıkları evlerin anlamında öne çıkan üç olgudan ilki ise olumlu bir psiko-sosyal olgu olan huzurdur. Diğer iki olgudan biri evin sahip olduğu fiziksel özelliklerin bir sonucu olan “konfor” olgusu, diğeri ise evin bir anlamının olmadığı görüşüdür. Bu kavramlar, kullanıcının sahip olduğu konuttan beklentilerinin değiştiğinin göstergesidir. Öte yandan kullanıcı eviyle bağ kurmadığı noktada, ev onun için fiziksel bir barınak olmaktan öteye geçemeyip anlamsızlaşmaktadır. Bu sebeple anlatılarda “anlamsız” teması da ön plana çıkmıştır. Genel bir ifadeyle, günümüz evinin anlamı kişisel, fiziksel ve sosyal özelliklere dair bileşenleri taşımaktadır.

Kullanıcıların mevcutta yaşadıkları eve ilişkin anlatımlarında öne çıkan özellikler; evdeki oda sayısı, evdeki mekânların özellikleri, evin konumu, manzarası, evi kullanan bireylerin kimler olduğu, evdeki balkon, bahçe gibi yarı açık/açık mekânlar ve müstakil ev, site içinde şeklinde konut tipinin ne olduğu ile ilgilidir. Şu an yaşanan evde en sevilen mekân salon mekânıdır. Bu mekânı sevme sebepleri en çok vakit geçirdikleri mekân olması ve bu mekânda gerçekleştirilen eylemlerin daha çok dinlenme, keyif, sosyalleşme ile ilişkili olmasıdır.

Kullanıcıların şu an yaşadıkları evi anlatan kelimeler/kavramlar içinde “huzur”, “konforlu” ve “ferah” en yoğun dile getirilen kavramlardır. Mevcut kullanılan konutunun kullanıcı için anlamında huzur gibi duygu durumları ile ilişkili kavramlar kadar fiziksel özellikler ile ilişkili ferahlık, konfor

gibi olgular da ön plana çıkmıştır. Günümüzde yoğun kent dokularında konutların iç içe olmasından dolayı konutların doğayla kurdukları ilişkinin zayıfladığı bilinmektedir. Bu sebeple konuttan beklenen ferahlık, manzara gibi özellikler, evi anlatan değerler arasında girmektedir.

Çocukluk evine ilişkin tariflemelerde ve mevcut eve ilişkin tariflemelerde ortaya çıkan kelimeler/kavramlar; çocukluk evi için “mutluluk” ve “yokluk” temaları, günümüz evi için ise “huzur” teması en fazla dile getirilen temalar olmuştur. Kullanıcı için hem çocukluk evi hem de günümüzdeki evi huzur, mutluluk ve paylaşım anlamlarını ortak bir şekilde taşımaktadır. Kullanıcı, hangi evi olursa olsun onu tariflerken ya da anlamlandırırken psikolojik, duygusal ve anlamsal değerini ön planda tutmaktadır.

Kullanıcıların hem çocukluk döneminde hem de şimdi yaşadıkları evlerinin anlatılarında dile getirdikleri bazı konuların/özelliklerin aynı olduğu görülmüştür. Bu özellikler; evin ve yakın çevresinin fiziksel özellikleri ile evi paylaştıkları kişilerin kimler olduğu, aile ilişkileri ve kullanıcıların evdeki mekânlarda neler yaptıkları ile ilişkili sosyal özelliklerdir. Çocukluk döneminin ve mevcut yaşların getirdiği kaygı ve sorumluluklar farklılık arz etmektedir. Değişen ihtiyaçlara bağlı olarak mekâna atfedilen özellikler de farklılaşmaktadır. Bu sebeple çocukluk döneminde yaşanan ev ile günümüzde yaşanan evin anlatılarında değinilen bazı özellikler farklılaşmaktadır. Çocukluk dönemindeki evlerde yaşayan herkesi bir araya getiren ısıtma araçları soba ve ocaklar ile bellekteki izleri tetikleyici yapısal detaylar, eşya ve aksesuarlara, aidiyetle ve kurulan bağla ilişkili olarak evin mülkiyetine, mimari özelliklerine değinilmiştir. Günümüz evinde ise kamusal hizmetlere yakınlık, güvenlik, yeşil alan, otopark gibi sosyal imkânların varlığı, fiziksel konfora ilişkin özellikler vurgulanmıştır. Geçmişle ilgili anlatılarda hatıralar, sosyal, duygusal ve psikolojik

parametreler öne çıkarken, günümüzde yaşanan ev için konforla ilgili parametreler ön plana çıkmaktadır.

Günümüzde tüketim mantığıyla ortaya konulan konut tasarımlarının tek tipleşmesi, konutun sürekli daha iyi bir alternatifle değiştirilecek ticari bir ürüne dönüşmüş olması hem konuta yüklenen anlamı etkilemekte hem de bellek mekân ilişkisini silikleştirmektedir. Bellekte yer edinen mekânlar, öznel değerlerin yanı sıra kültürel ve sosyal özellikleriyle evin ruhunu yansıtmaktadır. Son yıllarda farklı coğrafyalarda inşa edilen konutların bölgesel özelliklerden referanslar taşımaması yaşantılarla eve dönüşen konutların sosyo-kültürel bağlamı ve kimliğini zayıflatmaktadır. Metalaşan, bir tüketim nesnesine dönüşen konuta yüklenen anlamlar da değişmekte, konutla kurulan bağlar da zayıflamaktadır. Bu sebeple konutun anlamını irdeleyen, bellek mekân çalışmaları, konut tasarımlarının geliştirilmesi için önemlidir.

Bilgilendirme

*Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında Prof. Dr. Tülay ZORLU danışmanlığında 2023 yılında tamamlanan sorumlu yazarın “Yaşam Döngüsü ve Konutun Bellekteki Yeri Üzerine Bir Sorgulama” başlıklı tez çalışmasından üretilmiştir. Çalışmanın etik onayı, 16.09.2022 tarihinde E-26014373-050.01.04-286263 sayılı kararla Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurulu tarafından verilmiştir.

Kaynaklar

- Akyol Altun, T.D. (2008). Yeni Yaşam Tarzları: Kapalı Konut Yerleşkeleri. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 10(3), 73-83.
- Altman, I. (1993). *Homes, Housing, and the 21th Century: Prospects and Challenges, The Meaning and Use of Housing, International Perspectives, Approaches and Their Applications*. Ashgate, England.
- Ayata, S. (2003). *Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı, Kültür Fragmanları: Türkiye’de Gündelik Hayat* (D. Kandiyoti ve A. Saktanber Ed.). Metis Yayınları, İstanbul.

- Bachelard, G. (1969). *Mekânın Poetikası*. İthaki Yayınları.
- Bali, N.R. (2002). *Tarzi-ı Hayattan Life Style'a: Yeni Seçkinler, Yeni Mekânlar, Yeni Yaşamlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Blakely, E. J. ve Synder, M. G. (2003). Bölündükçe Yıkılıyor: Birleşik Devletlerde Kapalı ve Duvarlı Yerleşmeler (B. Özlüül Çev.). *Arredamento Mimarlık, Kapalı Siteler*, 7, 62-67.
- Butler, T. (1995). Gentrification and the Urban Middle Classes. T. Butler ve M. Savage (Ed.), *Social Change and the Middle Classes* (ss. 188-204). London: UCL Press.
- Cengizkan, A. (2009). Kültür Nesnesi Olarak Konut ve Politik Aktörlerin Arka Bahçesi Olarak Konut Üretimi. *Mimarlık*, 345, 25-27.
- Chokor, B. A. (1993). *The meaning and use of housing: The traditional family. In The Meaning and Use of Housing* (pp. 291-302). Routledge.
- Çıkış, Ş. ve Ek, F. İ. (2009). Konutta Lüks Kavramının İngesel Dönüşümü: İzmir Kent Merkezinde Çok Katlı Lüks Konutlar. *Mimarlık Dergisi*, Temmuz – Ağustos, 348.
- Davidson, T. (2009). The role of domestic architecture in the structuring of memory. *Space and Culture*, 12(3), 332-342.
- Dovey, K. (1985). Home and Homelessness. I. Altman ve C.M. Werner (Ed.), *Home Environments, Human Behavior and Environment* (ss. 33-64). 8, Plenum Pres, New York.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday, New York.
- Göregenli, M. (2003). Sürgünün Sonu Ev'e Dönüş, *TOL Mimarlık Kültürü Dergisi*, Mimarlar Odası Kayseri Şubesi, 3, 71-76.
- Groat, L. ve Wang, D. (2002). *Architectural Research Methods*. New York, NY: Wiley & Sons.
- Gür, Ş.Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. Yapı – Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Harries, P. (1993). *Thoughts on a Non-Arbitrary Architecture, Dwelling, Seeing and Designing: toward a phenomenological ecology*. New York: New York Press.
- Harvey, D. (1973). *Social Justice and the City*. Oxford: Blackwell.
- Hayward, G. (1975). Home as an Environmental and Psychological Concept, *Landscape*, 20, 2-9.
- Karakurt Tosun, E. ve Fırat, Z. (2012). Kentsel Mekândaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği, *Business and Economics Research Journal*, 3(1), 173-195.
- Lawrence, R. J. (1987). *Housing, Dwellings & Homes*. John Wiley & Sons, Geneva.
- Lawrence, R. J. (1993). *The Meaning and Use of Home: It's Interior*. In *The Meaning and Use of Housing*, 73-80, Routledge.
- Maxwell, D. K. (2004). Gated Communities: Selling the Good Life. Erişim Tarihi 2 Aralık 2022, <https://www.viurrspace.ca/server/api/core/bitstream-s/32f1bcc6-2405-4776-93a0-843c899129c5/content>
- Öncü, A. (1999). 'İdealinizdeki Ev' Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı, *Birikim Dergisi*, 123, 26-34.
- Özak, N. ve Gökmen, G. P. (2019, September). Spatial Memory: A Childhood House a Proposed Model of the Memory and Architecture Relationship. *In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 603, No. 2, p. 022026). IOP Publishing.
- Pallasmaa, N. (2011). *Tenin Gözleri*. Kılıç, A. U. (Çev.). İstanbul: YEM Yayınları.
- Şenyapılı, T. (2003). Kaçış Adaları, *Arredamento Mimarlık*, 7, 56-61.
- Talu, N. (2012). *Bir Arzu Nesnesi Olarak Ev*. Arzu Mimarlığı: Mimarlığı Düşünmek ve Düşlemek, (Der: Nur Altınıyıldız Artun, Roysi Ojalvo), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tanyeli, U. (2004). İstanbul: 1900-2000 Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak. Ofset Yayınevi, İstanbul.
- TDK, (2024). Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 24.09.2024)
- Tümer, G. (2001). Konut ve Ev, *XXI Mimarlık Kültürü Dergisi*, Sayı 9, 12.
- Zorlu, T. (2004). *Müstakil Konut Sitelerinde Değişim/ Dönüşüm Sorunsalı Ve Kimlik Trabzon Örneği* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.